

MANNEN MET ZWARTE GEZICHTEN

Voorwoord

Soms ontstaan projecten toevallig. Door een samenkomen van momenten en inzichten. Door het samen komen van mensen met gedeelde interesses. Het boek dat je nu in je hand hebt is zo'n project.

In 1956, in een tijd waar televisie amper bereikbaar was en internet of sociale media met de daarbij behorende snelheid van berichtgeving onbestaande, versloeg Gaston Durnez, jonge journalist bij de krant De Standaard, de mijnramp te Marcinelle.

Hij deed veel meer dan bericht geven. Hij bleef aanwezig en maakte een reportage, dag na dag, niet alleen over de ramp, maar vooral ook over de omstandigheden waarin de mannen met zwarte gezichten hun werk dienden te verrichten, over de onveiligheid, de gezondheidsrisico's, de impact van de mijnramp op de gemeenschap van en rond Marcinelle.

Voor deze reportage kreeg hij de allereerste Vlaamse Persprijs. En hij maakte het, als kind van de christelijke arbeidersbeweging, mogelijk voor de Vlaamse publieke opinie om mee te kijken achter de schermen van deze afschuwelijke ramp die zovele gezinnen van zovele nationaliteiten trof.

Naar aanleiding van de tentoonstelling Vlamigrant die we in Marcinelle organiseerden van 19 januari tot 21 april 2013 mochten we gebruik maken van de originele krantenknipsels uit het archief van Gaston Durnez. Deze werden in een van de vitrines tentoongesteld.

En zo ontstond dit project. Uit de nieuwsgierigheid en interesse van Jurgen Masure om Gaston Durnez, journalist en schrijver, vandaag 86 jaar oud, te kunnen ontmoeten en misschien zelfs te kunnen interviewen. Uit de interesse en drive van Caroline Cocquyt om hier opnieuw een Marcinelle-project rond te maken. Uit de toevalligheid dat Gaston Durnez mijn schoonvader is met wie ik al vele gesprekken kon voeren over hoe het was om in 1956, meer dan een halve eeuw geleden, dergelijke reportage te maken....

Het resultaat van dit alles is dit boek.

We hebben Gaston geïnterviewd en daarnaast zijn reportage integraal opgenomen zoals ze destijds verschenen is. Niet alleen omwille van de historische waarde en onze band met Marcinelle. Maar vooral omdat, voor de lezer van vandaag, dit verhaal nog steeds bijzonder actueel is. De omstandigheden waarin mijnwerkers in China, Afrika of Latijns-Amerika dienen te werken zijn dikwijls niet veel beter dan in Marcinelle in 1956, of bij uitbreiding in alle Belgische mijnen destijds.

Niet alleen in de mijnsector wordt nog steeds op de veiligheid en de gezondheid bespaard opdat de aandeelhouders grotere winsten zouden kunnen cashen. In die zin is deze reportage nog steeds even actueel als toen. En nu, net als toen, is het bijzonder moeilijk om de echte verantwoordelijken van de ramp ook effectief ter verantwoording te roepen.

Gaston zelf is verrast en ontroerd door de interesse van jonge syndicalisten in deze artikelenreeks. Dat hij een straffe kriti-

sche maatschappelijke en sociale schets tekende op het moment van de ramp verdient ons inziens de valorisatie die we er vandaag aan trachten te geven. Zijn achtergrond als “kajotter” in Vlaanderen was daar uiteraard niet vreemd aan. En er bestond al helemaal geen traditie in het schrijven van echte reportages, uitgesponnen over verschillende dagen, “live” beleefd...

We hopen dat dit boek een waardevolle aanvulling zal zijn op de publicaties die tot op vandaag rond de mijnramp van Marcienne werden uitgegeven en we dragen het op aan alle mijnwerkers, toen en nu, die in harde en moeilijke omstandigheden hun werk deden en er soms het leven bij lieten.

CAROLINE COPERS

Afgevaardigd bestuurder Linx+

CAROLINE COCQUYT – *coördinator Linx+*

JURGEN MASURE – *projectmedewerker sociale actie Linx+*

MIJNWERKERS AAN HET WERK

“Doordrongen tot de verre, nauwe gang waar zij liggen en kruipen als zwarte hagedissen op de warme grond, zag ik ze de kolen wegrukken uit de verraderlijke laag op de plaats die zij, in hun mijnwerkerstaal, het front noemen. Ik zag hen werken, op duizend meter diepte, in de korte lichtstraal die hun lamp schokkend vóór hen uitwierp op de immer lopende transportband, op de trillende afbouwhamers, op de kolen met hun blinde hoeken en kanten van zwart goud. Rondom was er gezoem en gedreun. Hier en daar klonk een gedempte stem, het gesis van de geperste lucht, een slag van ijzer op ijzer... En overal dreigende duisternis en de smaak van het stof.”

Lees verder op bladzijde 31

TEN HUIZE VAN ... GASTON DURNEZ

Interview

“We served our day”. Dat staat in Londen in de hall van het *Institute of Journalists*. Het is een opschrift voor reporters die in de Eerste Wereldoorlog zijn gesneuveld en het is bedacht door Rudyard Kipling, die zoveel Engelse oorlogsgraven een epitaaf heeft meegegeven. “Wij hebben onze dag gediend”... Gaston Durnez citeert het als hij, nu hij 85 is geworden, terugkijkt op zijn leven in de media. In zijn lange loopbaan heeft hij ook veel over “Veertien Achttien” geschreven. In de jaren zestig van vorige eeuw maakte hij, bij de herdenking van de Eerste Wereldoorlog, een lange reportage voor kranten en televisie, die resulteerde in een boek dat verscheidene drukken kende: “Zeg mij waar de bloemen zijn” (1968). “Dit boek wilde een beeld geven van de vreselijke oorlog in Vlaanderen. Alle getuigen die ik toen interviewde, zijn er niet meer. Maar wat ze mij vertelden, staat mij nog klaar voor de geest. Zij hebben mijn visie op de werkelijkheid in “het leger der armen” grondig beïnvloed.”

Het is een van zijn eigen voorkeurboeken, op de lijst van een zestigtal werken die hij heeft gepubliceerd. Er zijn enkele dikke kanjers bij. En het zijn werken in diverse genres, van humoristische gedichten en verhalen, tot cursiefjes, literaire kronieken,

persgeschiedenis, biografieën. De provincie Antwerpen heeft hem er onlangs haar “prijs voor zijn verzamelde literaire oeuvre” voor gegeven. Hij voelt er zich vereerd mee en is blij omdat het een “grensoverschrijdende” prijs is, die geen onderscheid maakt tussen de genres.

“Mijn jongste literaire liefde, zegt Durnez, is W.G. Sebald, de befaamde Duitse auteur wiens volledige werk (zeven delen) in Nederlandse vertaling bij De Bezige Bij is verschenen. Zijn boeken combineren essay, document, fictie, alles te samen, bovendien geschreven met een scherpe, heldere pen.”

Een grens tussen de literaire genres moet men, met andere woorden niet zo streng nemen?

Zeker niet. Lange tijd dacht men, bij het horen van mijn naam, aan humoristische en cabaretseke geschriften. En inderdaad, mijn eerste publicaties behoorden tot die genres. Ik verwerp ze zeker niet. Integendeel. Ik vlei mij met de gedachte, dat mijn verzen uit de jaren vijftig en zestig het genre van de nonsens-literatuur in Vlaanderen hebben geïntroduceerd. Mijn verzamelm bundel, “Hooikoorts”, met zijn “gekke” rijmen, ligt mij nog altijd na aan het hart. Ik hoop dat ik hem nog eens een laat vervolg kan geven.

Hooikoorts?

(lacht) Ha, wel... Ik heb hooikoorts in de zomer. Zij doet mij niezen bij het inademen van bepaald stuifmeel en ander stof. Zo is humor ook een soort van allergie voor wat er rond stuift in de wereld. Humor is dus belangrijk voor mij: hij maakt deel uit van mijn kwalen! Als ik soms tranen in de ogen krijg, kan ik altijd zeggen, dat het van de hooikoorts is.

Vandaar uw goede band met cartoonist en stripauteur Marc Sleen?

Wij hebben, in onze jonge jaren, samen op de naoorlogse redactie van De (Nieuwe) Standaard gewerkt. Ik was 19, hij 26. Marc, die totdantoe alleen cartoons had getekend, kreeg opdracht een beeldverhaal te creëren. Hij riep mijn hulp in. Hij wou een verhaal in de trant van Bomans' Pa Pinkelman: telkens een repel tekst en daar boven een prent. Blijgezind produceerde ik een fantasietje over een detective die ik Van Zwam noemde. Die naam gold bij ons op de redactie als een spotnaam voor journalisten die zomaar wat schreven, dat wil zeggen: zwamden. Marc juichte en snelde met mijn tekst naar de zolderverdieping, waar hij zijn atelier had, en kwam een paar dagen later te voorschijn met een heel ander verhaal van eigen vinding, maar met detective Van Zwam...

U had ook een niet minder goede band met Louis Paul Boon

Ja, ik leerde hem kennen in 't begin van de jaren zestig, toen wij samen een viertal jaren in het panel van een vrolijke tv-kwis zetelden en de geestigaard uithingen. Louis was journalist, zoals ik. Wij werkten voor concurrerende kranten. Maar het klikte tussen ons, niet het minst door het feit dat wij ongeveer eenzelfde afkomst hadden, uit de streek van Aalst en Asse. Wij kenden mekaars wereld. En ik bewonderde zijn literaire werk uit die dagen. Wij zijn vrienden voor het leven geworden. Zelfs hebben wij ooit, op voorstel van Louis, willen samenwerken aan een boek met jeugdsouvenirs: De Kartonnen Torens. Omstandigheden hebben dit jammer genoeg verhinderd.

Ook in uw werk leest men vaak het verhaal van de kleine man.

Zeker, natuurlijk op een andere manier dan bij Boon. Ik wil mij zeker niet met hem vergelijken, hoe zou ik dat kunnen? Het heeft te maken met mijn eigen achtergrond, mijn eigen ervaringen als jongen uit een arm arbeidersgezin. Toen ik moest schrijven over “het leger der armen” dat aan de IJzer heeft gevochten, of over de seizoenarbeiders en de mijnwerkers, wist ik al lang wat “hard labeur” was en kende ik de zorgen van de “werkmensen” (wat een vreselijk woord!) uit eigen bittere ervaring. Ik heb over mijn jeugd verteld in een boek dat bij mijn tachtigste verjaardag verscheen en dat ik heb genoemd: “Vroeger waren wij veel jonger”. Onze jeugdijaren, in de crisis- en oorlogstijd, waren inderdaad alleen maar goed omdat wij toen jong waren.

Zo kwam u haast automatisch bij onderzoeksjournalistieke projecten als “Mannen met zwarte gezichten” of “Zo leven en werken de Vlaamse arbeiders in Wallonië”?

Mijn vader is nooit mijnwerker geweest, maar hij en zijn broers hebben wel de fabriekswereld van Frans-Vlaanderen beleefd en later van Brussel. De wereld die Maxence van der Meersch beschreef, heb ik in de verhalen van mijn West-Vlaamse familie leren kennen. Toen ik in de journalistiek met de sociale toestanden van toen werd geconfronteerd, begreep ik dat wij daar niet over konden berichten zonder daar de mens bij te betrekken om wie het in se gaat.

In 1953 kwam ik van een andere krant over naar de bladen van De Standaard, waar ik mij als reporter spoedig mocht richten op sociale en sociaal-culturele onderwerpen. De problematiek rond de Vlaamse seizoenarbeiders en mijnwerkers was toen bijzonder actueel. Veel arbeiders moesten dagelijks met treinen, niet veel beter dan “beestenwagens”, naar de mijnen of wegen-

werken in Wallonië, wat soms 4 tot 6 uren per dag reizen betekende. Ze vertrokken voor dag en dauw, doken de mijn in, kwamen er 's avonds uitgekropen en vielen in slaap op de trein (of de bus). Voor velen was het tweemaal nacht per dag. Auto's bestonden nog niet voor hen. Niet verwonderlijk dus, dat heel wat arbeiders in de buurt van de mijnen wilden wonen of voor een tijd verblijven. De meesten kwamen uit Oost-Vlaanderen, de Kempen en Brabant. Seizoenarbeiders, van hun kant, bleven wekenlang van huis, logeerden in schuren en stallen.

Er werd dus heel wat over gepraat, geschreven, geredetwist?

De industrie in Vlaanderen stond nog bijzonder zwak. Ford Genk, Sidmar, dergelijke bedrijven, waren nog luchtkastelen. Er werd veel theorie verkocht over “werkverschaffing” en “werk in eigen streek”. Op de redactie “binnenland” (met jonge journalisten als Manu Ruys, Louis de Lentdecker, de wat oudere Luc Delafortrie) wilden wij daar dieper op ingaan. Delafortrie, kleinzoon van Pieter Daens en dus de neef van Adolf Daens, schreef er vaak over in de krant. Hij was een goede raadsman voor mij, leerde mij veel over het Daensisme (en ook dat was een band met L.P. Boon). Hij spoorde mij tot een “enquête ter plaatse” aan. Ik reed mee met de arbeiderstreinen en bussen, interviewde arbeiders en vakbondmensen, “dook de put in”, verzamelde documentatie. En ik schreef een serie die wekenlang in de krant liep, ja, dagelijks de voorpagina haalde. Tenslotte begon het op een campagne te lijken, waarin de verhalen automatisch tot aanklachten van mistoestanden leidden.

U kreeg blijkbaar heel wat ruimte?

Ik kon inderdaad mijn gang gaan. Uiteraard kende ik de strekking van onze krant, maar dat was “een algemene lijn”. Wij had-

den echt wel de vrijheid zonder welke geen echte journalistieke enquête mogelijk is. Ik droomde in die tijd van een journalistieke stijl als die van het Amerikaanse weekblad Time: persoonlijke verhalen op basis van een dossier.

Uw artikelenreeks over de seizoenarbeiders zette de toon?

Ja, zij maakte ophef en lokte een reactie uit van diverse verenigingen en instanties. De actie voor “werk in eigen streek” groeide. En dan gebeurde de mijnramp in Marcinelle, augustus 1956. Na de emotie over de dood van zovele arbeiders, onder wie vooral Italianen maar ook een groot aantal Vlamingen, kwam de verontwaardiging over de omstandigheden waarin de arbeids-emigranten leefden en werkten. De inwijking leed daar zwaar onder, de Italianen stroomden niet langer toe, men moest een beroep doen op andere landen.

In welke mate speelden radio, televisie en krant toen op elkaar in?

De televisie was nog ver van “volwassen”. Ze kon nog niet “live” uitzenden. Radio kon dat natuurlijk wel. Zij waren samen nog lang niet de grote concurrenten, laat staan de heersers, in de mediawereld. De kranten waren nog talrijk, zij brachten uitvoerig nieuws en duiding. Voor De Standaard hebben vooral Louis de Lentdecker en ik ter plaatse gewerkt. Wij schreven verslagen in vrij moeilijke omstandigheden. Het was om te beginnen emotioneel heel moeilijk. Een ramp als deze hadden we in België nog niet meegemaakt. Het was hard, overdonderend.

Dat lees je ook in je artikels.

(knikt) De cineast Luckas Vandertaelen bracht dat een paar jaar geleden goed in beeld. Ik zal nooit vergeten hoe wij, in de

dagen van de ramp, 's avonds naar onze redactie terugkeerden en hoe wij nog in de wagen moesten beginnen aan onze verslagen. GSM noch laptop bestonden al. Later, een gat in de nacht, bij onze schrijftafel, werd passage per passage uit de schrijfmachine getrokken en naar de zetters gebracht. Je kon alleen maar hopen dat het geheel wat samenhangend was. Eventueel schreef je nadien snel nog een inleiding (ofwel een "chapeau", zoals dat toen in ons jargon heette) en dan kon het stuk gedrukt worden.

Het moest met andere woorden "van de eerste keer goed zijn" ...

Ja. Ik vond het overigens (en nu nog) een van de boeiendste uitdagingen uit ons beroep! Na verloop van tijd wou ik dieper ingaan op het drama. Ik kreeg veertien dagen om stof te verzamelen. Dat was toen zeer lang. Vergeleken met andere Vlaamse kranten van toen waren wij misschien een grote redactie, maar al bij al hadden wij toen een vijftigtal redacteuren voor twee krantentitels (De Standaard en Het Nieuwsblad). Als je twee weken kon besteden aan een opdracht, was dat een luxe! Vergeet ondertussen niet dat het "wagenpark" absoluut geen park was en onze onkostenrekening geen CEO-allures had. Er stonden in die tijd twee wagens voor de reporters ter beschikking: een "voiture" en een kleine vrachtwagen (die 's nachts kranten vervoerde).

En waar vond u de nodige informatie?

Wel, als oud-Kajotter had ik kameraden in de arbeidersbeweging. Een journalist moet uiteraard een goed adressenboek samenstellen. Als mij persoonlijk een onderwerp boeide, dan ging ik daar volledig in op, ik leefde mee. Men wist dat ik "geen zotte kuren" kwam uitsteken. Je moest vertrouwen winnen, geen misbruik maken van de goodwill die men toonde of van de

zwakheid van je gesprekspartners. Sommige mensen moest je als journalist kunnen beschermen, ook tegen zichzelf.

Het was niet altijd gemakkelijk, zeker niet bij arbeiders die zo afgezonderd in hun eigen sfeer en zorgen leefden, vermoeid en terneergeslagen. Ik heb terzake veel geleerd van mensen die hen goed kenden, zoals aalmoezeniers. En ik heb sterke figuren uit de dagelijkse vakbondswereld ontmoet. Mannen met haar op hun tanden maar met een peperkoekenhart.

Het syndicalisme bleek u te hebben geïnspireerd?

Zeker weten. Ik was als tiener een Kajotter – en dat blijf je op een of andere manier heel je leven. Ik herinnerde mij altijd de figuur van “Mijnheer Cardijn”, zoals wij de latere kardinaal bleven noemen. Ik zie hem nog altijd staan op een podium (of liever: heen en weer lopen) en ons toeroepen: “Gijlie zijt zo veel waard als de Prins ginder in Laken!” Dat was een van zijn belangrijke slagzinnen. Hij en zijn beweging waren er eerst en vooral op gericht, de jonge arbeiders hun gevoel van eigen waarde terug te geven, de kracht om zichzelf op te voeden, “want anderen zullen het niet doen voor u”. Evenzeer heb ik onthouden, hoe Cardijn zelf de eerste was om voor samenwerking te pleiten met heel de arbeiderswereld. “Travaillisme” noemde men dat toen. Heel inspirerend allemaal. De jonge arbeiders keken vol ontzag naar hem op.

“KEN JE JE DOSSIER?”

Hoe moeilijk is het overigens om als journalist niet te prozaïsch te klinken en als prozaïst niet te journalistiek?

Ik heb wel eens, bij wijze van boutade, gezegd: “Literatuur is slechte journalistiek. Goede journalistiek is literatuur”. Je moet

als journalist niet proberen aan literatuur te doen. Snelheid, verstaanbaarheid, beperkte ruimte eisen zakelijkheid. Maar kranten zowel als andere media hebben ook grensgebieden met de literatuur. Cursiefjes, columns, achtergrond-reportages zijn daar voorbeelden van.

Ik heb heel goede journalisten gekend, die niet zo goed konden schrijven. "Bladenmakers" die perfect aanvoelden wat de krant nodig had. Nieuwsjagers die als geen ander wisten wat er gebeurde.

Je moest in elk geval klaar en duidelijk schrijven en to-the-point. Niet zwammen, Mijnheer Van Zwam. Ik denk met veel eerbied en vriendschap terug aan wijlen E. Troch (schuilnaam van Luc Vandeweghe), befaamd kroniekschrijver over buitenlandse politiek, in de jaren 45-75, en lange tijd directeur van onze redactie. Dat was een goede schrijver, maar geen literator en dat wilde hij ook niet zijn. Journalistiek was een apart vak voor hem, met als basis: een opleiding tot historicus. Feiten en dossier moesten de mening voorafgaan.

Hoe belangrijk is dossierkennis voor een journalist?

In die tijd spraken E. Troch en ik dikwijls over wat wij "de redactionele normen" noemden. Ik kende Troch goed, van op De Nieuwe Standaard - de Nieuwe Gids. Hij had mij geholpen bij mijn overstap naar De Standaard. Eigenlijk wilde hij, chef buitenland, mij als een van zijn medewerkers. Dat zinde mij niet. Ik voelde mij geen echte commentator, wel een verteller, een verslaggever. Ik vond dat ik eerst een goed reporter moest kunnen worden. Troch had een grote slagzin: "Kent gij uw dossier?" Die vraag stelde hij altijd als wij met een idee voor een bepaalde reportage of enquête kwamen aandraven. Hij had een hekel aan

wat hij “impressionisme” noemde. Ik vind dat nog altijd een goede grondhouding.

Impressionisme?

Mensen die vertelseltjes schreven, of overdreven veel “sfeer” in hun artikels “schilderden”, noemden wij impressionisten. Ik geef toe dat het mij ook niet altijd vreemd was. Maar versta mij niet verkeerd. Troch waardeerde een goed “atmosfeerstuk”. Hij hield ook van speelse kolomschrijvers en fantaisisten als Godfried Bomans. Meer hield hij echter van wat wij “de beschouwende orde” noemden, bijvoorbeeld die van een zeer ernstige Nederlandse kroniekschrijver J.L.Heldring. Zijn ideaal bleef wel de roemruchte Amerikaanse I.F. Stone, het voorbeeld van de eenzaat met zijn eigen blad. Troch wilde vooral zakelijke artikelen. Dat sloot geen mening uit, integendeel. Dat betekende altijd weer: grondige kennis van zaken.

En hoe behield u de nodige afstand van uw onderwerpen?

Een beetje de historicus spelen, denk ik. Historische kritiek proberen.

U schreef enkele jaren geleden een lijvig werk over Felix Timmermans. Wat boeit u zo aan hem?

Hij stond ver van de journalistiek, natuurlijk. Hij was de grote letterkundige toen ik 13 jaar was en ik boeken begon te lezen, boeken met een hoofdletter. Ik ben nog altijd geboeid door zijn kleurrijke taal en door de kracht waarmee hij bijvoorbeeld een Pallieter kon verheffen tot een bijna mythische figuur. Er was ook zijn levensfilosofie, zijn “En Toch” – houding. “Wij kunnen niet alles begrijpen in het leven, maar wij zullen toch muziek maken”. Ik houd nog altijd van hem. Maar ik heb, als schrijver

en ook als journalist, meer geleerd van Walschap, die anders schreef, moderner, directer. Walschaps verhalen “vielen met de deur in huis”. En dat moet een journalist ook kunnen.

*U zou uzelf dus nooit “Gastonneke van Mehr” durven noemen?
(Pseudoniem van Timmermans: Polleke van Mehr, JM.)*

Haha! Nee, nee. Ik heb wel eens geprobeerd een pastiche te schrijven à la Timmermans. Ik denk dat mijn eerste hoofdstuk van mijn boek over Timmermans daar wat op lijkt: een poging om de stad Lier te typeren, met herinneringen aan zijn stijl.

Uw eerste boekje, Muizenissen...

(onderbreekt) Muzenissen. Dat was dus een slechte titel hé...

Ah bon?

Ik bundelde in 1954 voor het eerst enkele vrolijke verzen en ik noemde het boekje “Een hond is ook een mens”. Dat vond men in mijn milieu een beetje te...te...dinges... Ik veranderde hem in een woordspeling: “Muzenissen”. Maar iedereen las het als “muizenissen”.

Daar begon het dus allemaal mee.

Eigenlijk niet, ik had al, toen ik zestien was, een verhaal in brochurevorm uitgegeven, in de stijl van Walschap.

Het werd gevolgd door vele andere boeken en boekjes. Is daar een werk bij dat u zowat als uw kroonjuweel beschouwt?

Hmmm...(denkt lang na). Dat is moeilijk. Soms verkies ik dit werk, dan weer een ander. Ik weet wel wat al gedateerd is, dat zijn tijd heeft gehad. Boeken die direct voortvloeiden uit krantenreportages.

Zoals “Lente in de woestijn. Het avontuur van Israël”. Einde jaren vijftig werd een trits journalisten uitgenodigd om de Belgische koningin Elisabeth te vergezellen op bezoek in Israël. Ik kon er wat langer blijven en profiteerde ervan om een wat grondiger reportage te maken. Zij vond weerklank en ik werkte de reeks verder uit en liet ze verschijnen in de roemruchte “Vlaamse Pockets” van uitgeverij Heideland in Hasselt.

Wat boeide u zo specifiek aan Israël?

Fascinerend was het pionierswerk van Israëlsche landbouwnederzettingen die de woestijn tot bloei wilden brengen. Het ging ook om een sociaal en politiek experiment: gemeenschappelijke boerderijen, “kibboetzim”. Maar ook andere aspecten van de nieuwe staat, die amper tien jaar bestond, boeiden ons, niet in het minst de bijbelse verwijzingen. Voor het publiek van De Standaard was het grotendeels nieuw dat er zoveel aandacht werd geschonken aan deze dingen. Sommige rechtse stemmen verdachten ons er zelfs van, dat wij er voor betaald werden. Dat was natuurlijk niet waar. Ruim vijftig jaar later is die reportage natuurlijk gedateerd. Het vluchtelingenvraagstuk van toen is spoedig het Palestijnse drama geworden, met een omvang die wij zeker niet voorzagen. Er zijn nieuwe oorlogen en de bezetting van Palestijns gebied uit gevolgd.

Mijn pocket heeft voor mij wel een onverwacht gevolg gehad. Op grond van die reportage kreeg ik het aanbod, mee te werken aan een groep Nederlandse kranten, “Brabant Pers”. In de jaren zestig heb ik daar geregeld bijdragen voor geleverd over het leven in ons land. Tenslotte ben ik een drietal jaren vast redacteur van die groep geweest. Ik won er een prijs voor “de beste voorlichting over Vlaanderen in het buitenland”. Dat leidde mij dan weer tot de “Encyclopedie van de Vlaamse Beweging”.

Hoezo?

Ik ontdekte meer dan ooit de noodzaak van ernstige basisinformatie over een stroming en een actie waar veel lawaai over gemaakt werd maar weinigen goed over ingelicht waren, zeker niet in Nederland. Op een bepaald moment was er bijvoorbeeld grote herrie rond August Borms, een zeer betwiste nationalist. Tja, begin maar eens aan Nederlanders uit te leggen wie Borms was, waar hij voor stond, waarom hij terechtgesteld werd. Zo waren er vele figuren en situaties. Ik sprak er over met enkele goede vrienden, onder wie Jozef Deleu. Wij overtuigden de uitgeverij Lannoo dat er een gespecialiseerde encyclopedie moest komen. Een redactie werd gevormd, met de nodige vakhistorici en enkele honderden medewerkers. Zij hebben echt pionierswerk geleverd. Vele onderwerpen waren nog nooit grondig uitgewerkt en beschreven. Op drie jaar tijd kwamen er twee flinke boekdelen tot stand. In die tijd heb ik nog sterker geleerd hoe je kort en bondig moet schrijven, hoe weinig mensen dat echt kunnen, hoe armtierig de taal van vele Vlamingen nog was, ook van sommige geleerden...

Wij gingen voor die encyclopedie uit van de overtuiging, dat de Vlaamse Beweging eigenlijk niet bestond! Zij was geen bepaalde organisatie, geen instituut, geen partij. Zij was veel meer. Wij vonden dat in onze encyclopedie alles en iedereen aan bod moesten komen die op een of andere wijze bijgedragen hadden tot de emancipatie van de Vlaamse gewesten.

Overigens beantwoordde de encyclopedie aan een diepe drang van de selfmade-man die ik was. Sinds mijn jeugd hield ik van verzamelwerken, woordenboeken, bloemlezingen, overzichten..., dat wil zeggen, werken die mij een zekere basis konden geven, een "scholing", een toegang tot een voor ons gesloten wereld.

Had u dat allemaal verwacht: uw lange lijst van boeken, uw lange aanwezigheid in de pers?

Nee, natuurlijk niet. Sprekend over mijn beroepsleven heb ik mij altijd een gelukkige mens genoemd. Want ik heb mogen realiseren wat ik mij als tiener heb voorgesteld: journalist worden. Het was voor mij toen een onmogelijke droom. En toch... Op mijn gedachtenisprentje moet dan ook onder mijn naam gewoon staan: journalist. Ik heb, bij wijze van spreken, altijd willen schrijven voor morgenvroeg. En het moest goed zijn. Dat leek mij zelfs een grotere pretentie dan schrijven voor de eeuwigheid.

Wat deed dat met u toen u in 1957 de eerste Vlaamse Journalistenprijs kreeg voor uw reportages over "Marcinelle"? U hebt hem altijd beschouwd als uw diploma in de journalistiek.

Ja, ik voelde mij erkend. Als je kijkt naar wie er toen in de jury zat, goh...dat waren niet de minste in ons beroep! Collega's van verschillende zuilen en kranten: Willy Vaerewyck van Belga, BSP-Senator Molter van Volksgazet, Prof. Antoon Breynne van De Nieuwe Gids, Jan Boon, directeur-generaal van de BRT, Miel van Cauwelaert, hoofdredacteur van Het Volk. Zij legden in de jaren vijftig mee de basis voor de eerste Vlaamse Journalistenclub, die ons vertegenwoordigde in de toen nog sterk door de Franstaligen gedomineerde media.

Is die prijs u nog steeds het meest dierbaar?

Ik voel mij ook zeer vereerd met de recente bekroning door de provincie Antwerpen, maar ja, de vergulde lauweren van weleer blinken nog altijd een beetje sterker. A propos, weet je dat mijn oudste zoon, Erik, exact 25 jaar na mij diezelfde prijs

heeft gekregen, voor een enquête over een verwant onderwerp?
Ik was dan zo mogelijk nog trotser. Echt waar.

**MIJNWERKERS WACHTEN OM AF
TE DALEN IN DE STEENKOOLMIJNEN**

“Het Leger der Mijnwerkers....

*De oudsten onder hen, de mannen wie
de stiel in merg en been zit, spreken
bitter van een vreemdelingenlegioen.
De oude regimenten van geboren en
getogen mijnwerkers zijn uitgedund,
en de generaals, die wel het zware
werk waarderen, maar de centen nog
méér, hebben vergeten te zorgen voor
een sociaal klimaat, een standing,
een bekwaamheid, die zouden
overeenstemmen met de eretitel: “eerste
burgers van het land”, die zij als een
onbekende maar niets dekkende slogan
het land hebben in geslingerd.”*

Lees verder op bladzijde 32

